

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

**Komunální politika a výsledky voleb
v okrese Česká Lípa**

Jan Hlaváč

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce „Komunální politika a výsledky voleb v okrese Česká Lípa“ analyzuje vývoj aspektů komunální politiky ve vybraném okrese České republiky. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá veřejnou správou a jejím dělením, územní samosprávou, komunálním volebním systémem užívaným v České republice, lokální demokracií a participací občanů. Teoretická část vychází z odborné literatury a odborných článků věnujících se zvolené problematice. Praktická část začíná vymezením a základní charakteristikou okresu Česká Lípa, který leží v severních Čechách v Libereckém kraji. Dále je věnována pozornost volební účasti v jednotlivých volebních aktech konaných v období let 1993 – 2014, zejména však komunálním volbám. Podrobně jsou popsány výsledky komunálních voleb – navrhuující strany, počty kandidátů, získané mandáty, atp. Subjekty šetření jsou všechny obce okresu Česká Lípa aktuálně ke dni voleb. Metodický přístup vychází z práce Stanislava Balíka, která je základem jeho studie Okresy na severu. Praktická část je zakončena porovnáním s výsledky Stanislava Balíka a posouzením uplatnitelnosti jeho teorie v jiném regionu České republiky.

Klíčová slova

Komunální politika, volby, volební účast, volební strana, mandát, samospráva obce, obecní zastupitelstvo, starosta.

Teze diplomové práce

Diplomová práce s názvem „Komunální politika a výsledky voleb v okrese Česká Lípa“ představuje výsledky zkoumání zaměřeného na komunální politiku a výsledky voleb ve vybraném regionu. Práce čerpá ze studia odborné literatury doplněné o vlastní analýzu získaných dat.

Obor politologie je v České republice znovu rozvíjen po roce 1989 po pádu komunistického režimu. Začátek 90. let je spojen s přechodem k demokracii, vytvářením demokratických struktur na celostátní úrovni a obnovou svobodných voleb. Regionální a lokální úrovni se politologická veřejnost začala věnovat až od konce 90. let.

Cílem diplomové práce je ověřit uplatnitelnost teorie Stanislava Balíka, která zobecňuje charakter politiky na územní úrovni veřejné správy. Smyslem je posouzení, zda je daná teorie využitelná při interpretaci politických aspektů samosprávy obcí jiného okrajového regionu (okresu) České republiky. Časová dimenze práce je rozmezí let 1993 – 2014. Prostorem zájmu, ve kterém probíhá výzkum, je okres Česká Lípa ležící v Libereckém kraji.

Pro vypracování teoretické části práce jsou čerpány informace z odborné literatury zabývající se zvolenou problematikou. Informace z knižních publikací jsou doplněny o poznatky z politologických časopisů. Aktuální informace jsou získány z oficiálních internetových zdrojů a účinných právních předpisů.

Diplomová práce má charakter ex post. Data potřebná k vypracování praktické části jsou zejména čerpána z databází zveřejněných na oficiálních internetových stránkách Českého statistického úřadu. Především se jedná o data uveřejněná na internetovém portálu www.volby.cz. Metodický postup zpracování dat vychází z práce Stanislava Balíka, která je základem jeho studie *Okresy na severu*.

V praktické části je popsána volební účast a výsledky voleb ve všech konaných komunálních volbách během zkoumaného období. Volební účast v komunálních volbách je porovnána s volební účastí ostatních druhů voleb (do krajského zastupitelstva, poslanecké sněmovny, senátu, evropského parlamentu a prezidentských voleb).

Diplomová práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol. V první z nich, v kapitole *Teoretická východiska*, je představena zkoumaná problematika. Je nastíněno základní dělení veřejné správy a více popsána územní samospráva. V závěru kapitoly je věnována pozornost komunálnímu volebnímu systému používanému v České republice a jeho jednotlivým komponentům.

Další kapitola se věnuje osobě a práci Stanislava Balíka, významného českého politologa věnujícího se mimo jiné komunální politice. Kapitola je postavena na představení dvou publikací, ze kterých diplomová práce nejvíce čerpala. Jedná se o publikace „Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky“ a „Okresy na severu: Komunální politika v okresech Šumperk a Jeseník v letech 1989 – 2006“. Z první jmenované jsou čerpána

především teoretická východiska. Druhá publikace vykazuje obdivuhodnou systematičnost, s jakou přistupuje k danému tématu. Diplomová práce vychází v metodickém přístupu právě z knihy Okresy na severu a snaží se ověřit uplatnitelnost teorie i v jiném periferním okrese České republiky.

V další kapitole je charakterizován okres Česká Lípa. Okres je popsán z geografického a sociálně – demografického hlediska. Je nastíněno jeho administrativní dělení. Na konci kapitoly je věnována pozornost změnám v sídelní struktuře během zkoumaného období v letech 1993 – 2014. Výzkum se věnuje všem obcím ležícím na území okresu vždy v konkrétním roce.

Stěžejní kapitola věnující se konkrétnímu výzkumu je nazvaná Výsledky výzkumného šetření. Kapitola je rozdělena do tří podkapitol, při čemž každá z nich je zakončena shrnutím dosažených výsledků. První podkapitola se věnuje volební účasti v okrese Česká Lípa. Druhá podkapitola shrnuje volební výsledky v jednotlivých komunálních volbách. Každé komunální volby jsou zkoumány z pohledu navrhujeících stran. Poslední podkapitola je věnována ženám, konkrétně zastoupení žen v komunální politice v okrese Česká Lípa.

Výzkum provedený v rámci diplomové práce dospěl k následujícím výsledkům. Nejprve se práce věnuje volební účasti v komunálních volbách. Volební účast v celém okrese nepřevýšila v žádných komunálních volbách celorepublikový průměr. Nejvyššího rozdílu mezi okresními hodnotami a celorepublikovými bylo dosaženo v prvních sledovaných volbách v roce 1994 – více než 9%. Nejmenší rozdíl byl ve volbách v roce 2002 – necelých 5,5%. Nejmenší volební účasti v celém okrese dosahovalo vždy okresní město Česká Lípa. Pouze ve dvou případech ze šesti volební účast převýšila hodnotu 30% – v roce 1994 (40,16%) a v roce 2010 (32,61%). Ani v jedné z obcí nebyla volební účast absolutní. Nejvyšší volební účast v celém sledovaném období v komunálních volbách byla v obci Svojkov ve volbách v roce 1994 – 91,18%.

Dále byl sledován rozdíl volební účasti v po sobě jdoucích komunálních volbách. V celém sledovaném období k největšímu poklesu došlo v roce 1998 v obci Chotovice – o 45,93%. V tomto případě bylo o výsledku rozhodnuto předem. Voličům byla k dispozici pouze jedna kandidátní listina s přesným počtem kandidátů, kolik jich mělo být zvoleno. Největší nárůst volební účasti byl v obci Polevsko mezi volbami v letech 2010 a 2014 – o 35,52%. V roce 2010 bylo o výsledku rozhodnuto předem, nárůst v roce 2014 byl způsoben opětovným navýšením volební nabídky, která vzrostla na dvojnásobek.

Srovnání volební účasti všech druhů voleb (komunální volby, volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, volby prezidenta republiky, krajské volby, volby do Senátu Parlamentu ČR a volby do Evropského Parlamentu), které proběhly na území okresu, přineslo tyto výsledky. Komunální volby se dle volební účasti pohybují mezi volbami prvního a druhého řádu, blíže však mají k volbám prvořadým. V sestaveném pořadí jednotlivých voleb, které proběhly na území okresu ve sledovaném období let 1993 – 2014, se volby do poslanecké sněmovny umístily na prvním až čtvrtém místě a na místech sedmém a osmém.

Volby prezidenta České republiky patřily dle účasti voličů také k vyhledávaným. Obsadily páté (v případě prvního kola) a deváté (v případě druhého kola) místo. Komunální volby zaujímají šestou pozici a poté desátou až čtrnáctou. Zbylé pozice obsadily volby do krajského zastupitelstva, senátu a Evropského parlamentu. Rozptyl volební účasti během jednotlivých druhů voleb je následující: volby do poslanecké sněmovny 51,75 – 71,88%, prezidentské volby 50,46 – 53,16%, komunální volby 38,61 – 52,94%, krajské volby 25,24 – 33,56%, senátní volby 12,19 – 32,81% a volby do Evropského Parlamentu 14,05 – 22,11%. V celém sledovaném období ve všech volebních aktech lze nalézt pouze čtyři případy absolutní volební účasti. Všechny případy byly ve volbách do poslanecké sněmovny. V roce 1994 byla 100% účast v obci Svojkov, v roce 1998 v obci Zahrádky a v roce 2002 v obcích Kvítkov a Velenice.

Celkové výsledky v jednotlivých komunálních volbách jsou zkoumány z hlediska navrhujeících stran. Neotřesitelnou pozici mají v okrese nezávislí kandidáti všech forem, počtem kandidátů i získaných mandátů několikanásobně převyšují nejsilnější velké parlamentní strany. V každých komunálních volbách téměř polovinu všech kandidátů tvořili nezávislí, kteří získali dvě třetiny možných zastupitelských míst. Nejvýraznější postavení z velkých stran má v okrese KSČM, které může v celém sledovaném období konkurovat jen ODS. Od svého vzniku v roce 2008 i přes malý počet kandidátů získávají SLK po nezávislých kandidátech největší počet mandátů v komunálních volbách.

Podíl žen na kandidátních listinách v okrese v jednotlivých volebních aktech vždy o několik procent převyšuje celorepublikové hodnoty. Trend vývoje počtu kandidátek je rostoucí s výjimkou posledních voleb, kdy došlo k poklesu. Počet žen na kandidátních listinách se za dvacet let navýšil téměř na trojnásobek. Podíl zvolených žen v okrese také o několik procent převyšuje celorepublikový průměr. V prvních sledovaných volbách byla téměř čtvrtina mandátů obsazena ženami, v průběhu sledovaného období se tento poměr zvýšil o více než deset procent.

Výsledky Stanislava Balíka v práci Okresy na severu jsou do jisté míry obdobné jako výsledky předkládané diplomové práce, a to i přes jedinečnost jednotlivých okresů v některých aspektech. Z výsledků diplomové práce je patrné, že teorii Stanislava Balíka, které se práce věnovala, je možné do jisté míry uplatnit i v jiném periferním okrese České republiky. Míra uplatnitelnosti závisí mimo jiné i na sídelní struktuře regionu. Sídelní struktura okresů Šumperk a Jeseník je srovnatelná s okresem Česká Lípa. V každém z okresů je velký počet malých obcí, průměrná velikost obce je ve všech třech okresech okolo 1700 obyvatel. V sídelní struktuře například spočívá vliv a postavení nezávislých kandidátů, respektive na druhé straně vliv a postavení velkých stran.

Seznam vybraných použitých zdrojů

Literatura

- BALÍK, Stanislav. *Okresy na severu: Komunální politika v okresech Šumperk a Jeseník v letech 1989 – 2006*. Vyd. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. 198 s. ISBN 978-80-7325-174-1.
- BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. 256 s. ISBN 978-802-4729-084.
- CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal. *Úvod do studia politické vědy*. Vyd. 2. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 494 s. ISBN 80-864-3263-7.
- ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony jako politický prostor*. Vyd. 1. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. 165 s. ISBN 978-808-7197-004.
- ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav, ČOPÍK, Jan. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: Specifika politického života v obcích ČR*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. 240 s. ISBN 978-80-247-3061-5.
- KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-807-2016-655.
- LEBEDA, Tomáš. *Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva*. In *Acta Politologica*, roč. I, č. 3, 2009, s. 332 – 344. ISSN 1803-8220.
- RYŠAVÝ, Dan, ŠARADÍN, Pavel. *Zastupitelé českých měst a obcí v evropské perspektivě*. Vyd. 1. Praha: SLON, 2011. 192 s. ISBN 978-80-7419-042-1.
- ŠARADÍN, Pavel. *Volební účast ve volbách do obecních zastupitelstev v ČR*. In *Středoevropské politické studie*, roč. VI, č. 2-3, 2004. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=198>.

Elektronické zdroje

- Charakteristika okresu Česká Lípa. *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno dne 25. 3. 2014 [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_cl.
- Města a obce online: Liberecký kraj. *Města a obce* [online]. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: http://mesta.obce.cz/zs-kraj/vyhledat_kraj-78.htm.
- Volby.cz. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2014-12-19]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/>.

Právní předpisy

- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecních zřízeních), ve znění pozdějších předpisů. [online]. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>.
- Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. [online]. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>.